

اندیشیدن ممکن است آرام و یکنواخت به نظر آید؛
در حالی که فعال ترین نوع تفکر است.

اهداف درس

- تقویت حافظه شنیداری از طریق خوب گوش دادن
- آشنایی با چند نمونه برجسته از بهره‌گیری حس شنوایی

در توصیف

- تقویت مهارت شنوایی و بهره‌گیری از آن در نوشتن
- تقویت علاقه و نگرش مثبت به کاربرد مهارت‌های نوشتن
- تقویت سواد دیداری از طریق توجه به عناصر و اجزای

تصویر

- آشنایی با اصول و قواعد نگارشی
- تقویت توانایی ارزیابی و تحلیل

■ آموزش محتوا

جلسه اول
۱- تدریس درس
۲- فعالیت نگارشی یک

تدریس درس

این درس به اهمیت خوب گوش کردن و تأثیر آن بر افزایش قدرت تفکر و توانایی زبان گفتار و نوشتار و همچنین تصویرسازی ذهنی اشاره می‌کند. تصویرسازی ذهنی چیست؟ تصویرسازی ذهنی شامل استفاده از تخیل برای خلق مناظر، صداها، بوها، مزه‌ها، یا حس‌های دیگری می‌شود که «دیدن هدفمند» را می‌سازد.

تصویرسازی ذهنی به دو شکل انجام می‌گیرد: تجسم و تجسم خلاق. تجسم یعنی بازبینی و بازآوری تصاویری در ذهن که قبلاً دیده‌ایم. تجسم خلاق یعنی بازسازی و آفرینش مخیل و دیدن چیزهایی که تاکنون ندیده‌ایم. (خلاقیات رویکردی سیستمی، صادقی مال امیری)

برای تدریس این درس می‌توان از روش‌های مختلفی بهره جست و از آن جمله می‌توان به روش «از خوب شنیدن تا خوب نوشتن» اشاره کرد.

برای آموزش محتوای این درس، روش‌های زیر، مناسب است:

- روش تفکر جانبی
- روش ارزیابی عملکرد
- الگوی بارش مغزی
- از خوب شنیدن تا خوب نوشتن

شرح روش از خوب شنیدن تا خوب نوشتن

گام اول: ابتدا درس را معلم یا یکی از دانش‌آموزان می‌خواند. سپس معلم دانش‌آموزان را به پنج گروه تقسیم می‌کند. مدت زمان انجام فعالیت را برای آنان مشخص می‌کند و درباره فعالیت توضیح می‌دهد.

هر یک از گروه‌ها باید فهرستی از مکان‌هایی را که در آن صداها یا متفاوتی شنیده می‌شود، تهیه کنند (مکان‌هایی مانند: باغ وحش، ایستگاه مترو و...).

گام دوم: معلم تابلو را به پنج قسمت تقسیم می‌کند. نماینده‌ای از هر گروه جلوی تابلو می‌رود و در قسمت مربوط به گروه خود اسم مکان‌ها را می‌نویسد.

گام سوم: معلم با کمک گروه‌ها، کار هر کدام را ارزیابی می‌کند و دور مکان‌هایی

که سر و صدای بیشتری دارند خط می کشد. سپس کل تابلو را پاک می کند و تنها اسم مکان های انتخاب شده (که دور آنها خط کشیده شده) را بالای تابلو می نویسد.

مکان هایی مانند : باغ وحش، ایستگاه مترو، حیاط مدرسه و...

گام چهارم : در این مرحله معلم از دانش آموزان می خواهد افراد هر گروه یکی از مکان های مشخص شده را انتخاب کنند؛ خود را در آن مکان تجسم کنند و صداهای پیرامون خود را که در مکان های مورد نظر می شنوند روی برگه یادداشت کنند.

صداهایی مانند : خش خش، جیرجیر، چهچهه، شیهه، ترقه، شرشر و امثال آن.

گام پنجم : معلم با کمک دانش آموزان کار گروه ها را ارزیابی می کند و صداهای مناسب تر را انتخاب می کند و زیر آنها خط می کشد.

گام ششم : در این مرحله معلم از دانش آموزان می خواهد یکی از مکان های پرسرو صدا را انتخاب کنند و آن مکان را به صورت انفرادی توصیف کنند. پس از گذشت زمان معین شده (حدوداً ۱۰ دقیقه) دانش آموزان انشای خود را برای گروه می خوانند و یکی از انشاها را برای ارائه در کلاس انتخاب می کنند.

گام هفتم : از هر گروه یک انشا در کلاس خوانده می شود.

فعالیت نگارشی یک

هدف از این سؤال توانایی تشخیص بخش هایی از نوشته است که از قوه شنیداری نویسنده تأثیر پذیرفته است.

... کژال بر پوست گرگ چنگ کشید و فریاد زد : «هه ژار... هه ژار!

خاکم به سر!» گرگ قنداقه به دهان گرفت و دوید. کژال به دنبال او زمین را خیش می کشید، مویه می کرد و روناک را صدا می زد.

خم شد و سنگ برداشت.

— اگر به روناک بخورد !

سنگ را به زمین انداخت؛ زار زد و دوید. صورت خراشید و دوید.

گرگ پاره تنش را می برد.

روناک مثل برّه‌ای، دست‌هایش را در هوا تکان می‌داد. گردنش به عقب خم شده بود و صدای نازک گریه‌اش، سنگ‌های بیابان را می‌خراشید. کژال به موهایش چنگ زد، لنگه گالشش از پایش افتاد. سنگ‌ها پایش را کوبیدند.

— روناک! ... روناک! دایه‌ات بمیره، روله.

— دشت یکپارچه صدا شده بود و ناله و مویه. باد صدای کژال را غلتاند و با خود برد. «آزاد» سر زمین بود که فریاد کژال را شنید. هراسان ماند: «صدا از کدام طرف می‌آید؟»

باز هم جیغ. آزاد دوید. صدا از سمت تپه بود. کسی کمک می‌خواست. گام انداخت و دوید. صدا او را به خود می‌خواند. چشم آزاد از دور جسمی را که تند و تند به طرف او می‌آمد، دید و لحظه‌ای بعد، گرگ نزدیک آزاد رسیده بود و آن دورتر، کژال پا برهنه و بر سر زنان می‌دوید. وقت فکر کردن نبود. آزاد نباید می‌ماند. دندان بر دندان می‌سایید. گرگ مقابل آزاد بود. قنடை روناک به دهانش بود. روناک خفه گریه می‌کرد و گرگ خرناسه می‌کشید. آزاد معطل نماند... (داستان کژال، ابید)

■ جلسه دوم
۱- درست‌نویسی
۲- فعالیت نگارشی دو
۳- بخش اول فعالیت نگارشی سه

درست‌نویسی

نشانه مد باید بالای حرف «الف» نوشته شود. در کلمات ساده گذاشتن آن ضروری است؛ اما اگر قسمت دوم یک کلمه مرکب با مصوّت بلند «آ» آغاز شود، نشانه مد آن نوشته نمی‌شود.

نمونه‌های غیر معیار	کاربرد معیار
دل آرام	دلارام
هم آیش	همایش
پیش آمد	پیشامد
فن آوری	فناوری

جمله‌های زیر را ویرایش کنید :

– امروز، هم آیش دانش‌آموزان خوش فکر، برگزار می‌شود.

امروز، همایش دانش‌آموزان خوش فکر، برگزار می‌شود.

– اگر بدخواهان، در هم آوردی نابرابر، زورگویی پیشه کنند، تسلیم نخواهیم شد.

اگر بدخواهان، در هماوردی نابرابر، زورگویی پیشه کنند، تسلیم نخواهیم شد.

فعالیت نگارشی دو

در این بخش هدف تولید نوشتاری است. دانش‌آموزان به دلخواه یکی از موضوعات را انتخاب می‌کنند و با استفاده از تجربه‌های شنیداری خود و بهره‌گیری از قوای شنیداری، نوشته‌شان را کامل می‌کنند.

فعالیت نگارشی سه

بخش اول : هدف از فعالیت نگارشی سوم، داوری، نقد و تحلیل نوشته‌هاست که در این جلسه به شکل کار گروهی انجام می‌شود.

<div style="display: flex; justify-content: space-around; border-bottom: 1px solid black; padding-bottom: 5px;"> <div style="width: 15px; height: 15px; border-radius: 50%; background-color: white; border: 1px solid black;"></div> <div style="width: 15px; height: 15px; border-radius: 50%; background-color: white; border: 1px solid black;"></div> <div style="width: 15px; height: 15px; border-radius: 50%; background-color: white; border: 1px solid black;"></div> <div style="width: 15px; height: 15px; border-radius: 50%; background-color: white; border: 1px solid black;"></div> <div style="width: 15px; height: 15px; border-radius: 50%; background-color: white; border: 1px solid black;"></div> <div style="width: 15px; height: 15px; border-radius: 50%; background-color: white; border: 1px solid black;"></div> <div style="width: 15px; height: 15px; border-radius: 50%; background-color: white; border: 1px solid black;"></div> <div style="width: 15px; height: 15px; border-radius: 50%; background-color: white; border: 1px solid black;"></div> <div style="width: 15px; height: 15px; border-radius: 50%; background-color: white; border: 1px solid black;"></div> <div style="width: 15px; height: 15px; border-radius: 50%; background-color: white; border: 1px solid black;"></div> <div style="width: 15px; height: 15px; border-radius: 50%; background-color: white; border: 1px solid black;"></div> <div style="width: 15px; height: 15px; border-radius: 50%; background-color: white; border: 1px solid black;"></div> <div style="width: 15px; height: 15px; border-radius: 50%; background-color: white; border: 1px solid black;"></div> <div style="width: 15px; height: 15px; border-radius: 50%; background-color: white; border: 1px solid black;"></div> <div style="width: 15px; height: 15px; border-radius: 50%; background-color: white; border: 1px solid black;"></div> <div style="width: 15px; height: 15px; border-radius: 50%; background-color: white; border: 1px solid black;"></div> <div style="width: 15px; height: 15px; border-radius: 50%; background-color: white; border: 1px solid black;"></div> <div style="width: 15px; height: 15px; border-radius: 50%; background-color: white; border: 1px solid black;"></div> <div style="width: 15px; height: 15px; border-radius: 50%; background-color: white; border: 1px solid black;"></div> <div style="width: 15px; height: 15px; border-radius: 50%; background-color: white; border: 1px solid black;"></div> <div style="width: 15px; height: 15px; border-radius: 50%; background-color: white; border: 1px solid black;"></div> </div> <div style="text-align: right; padding-right: 10px;"> <div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="width: 10px; height: 10px; background-color: black; margin-right: 5px;"></div> جلسه سوم </div> </div>
<p style="text-align: center;">۱- تصویر نویسی</p> <p style="text-align: center;">۲- بخش دوم فعالیت نگارشی سه</p>

تصویرنویسی

اغلب تصور می‌شود در تصویر خوانی حس بینایی نقش یگانه‌ای دارد؛ در صورتی که تصاویر تمامی حواس را به تجربه وامی‌دارند و به تأثیرگذاری زبان، قدرت می‌بخشند. واکنش نشان دادن به یک تصویر، حساسیت «تفکر تصویری» ما را نسبت به قدرت بیان و محتوای احساسی آثار خلّاق دیگران بالا می‌برد. (نوشتن خلّاق، گابریله ال. ریکو)

بخش دوم : هدف از فعالیت نگارشی سوم، داوری، نقد و تحلیل نوشته‌هاست که در این جلسه به شکل فردی انجام می‌شود.

نکاتی درباره ارزشیابی

ارزیابی یک اثر در دو حیطه ساختار و محتوا شکل می‌گیرد.

الف) ساختار : ساختار نوشته بر اساس معیارهای زیر ارزیابی می‌شود :

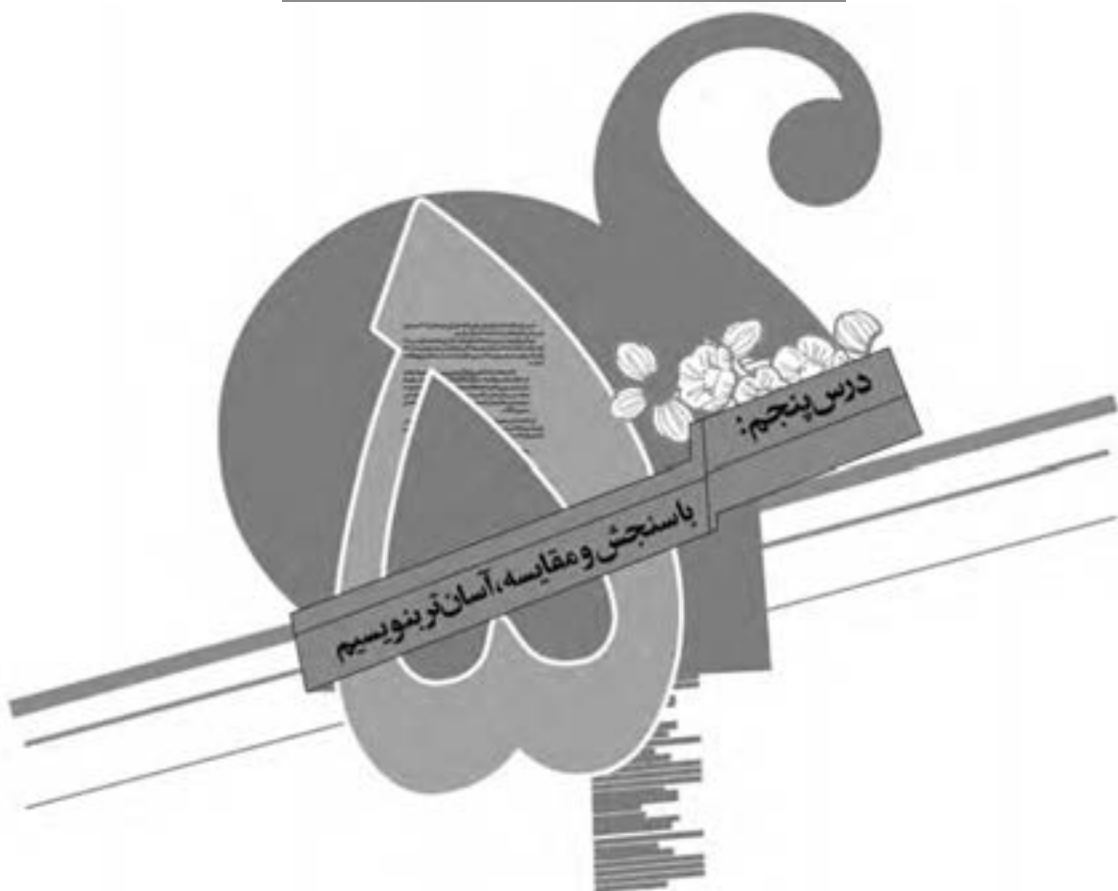
معیارهای ارزیابی :

- رعایت طبقه‌بندی ذهن و نوشته (نوشتن بند مقدمه، نوشتن بندهای بدنه و بند نتیجه)
- توصیف دقیق شنیده‌ها
- پاکیزه‌نویسی
- رعایت علائم نگارشی
- درست‌نویسی

ب) محتوا : بخش محتوا با توجه به عناصر زبانی، پیام و مفهوم متن ارزیابی می‌شود.

در بررسی عناصر زبانی به مواردی از قبیل کاربرد واژگان، دامنه واژگان، پیام و

مفهوم متن ... توجه می‌شود.

ذهنِ انسانِ نویسنده،
آبستن و سرشار از معانی است.
یکی از راه‌های آسان‌سازی زایشِ ذهن، بهره‌گیری
از سنجش و مقایسهٔ پدیده‌ها با هم است.

اهداف درس

- آشنایی با شیوهٔ سنجیدن و مقایسه برای شناخت بهتر

پدیده‌ها

- آشنایی با روش مقایسه به عنوان راهی برای گسترش فکر

- تقویت توجه به جنبه‌های گوناگون یک پدیده و پرهیز از

تفکر تک بعدی

- تقویت توانایی تشخیص شباهت‌ها و تفاوت‌های دو پدیده

- تقویت مهارت نوشتن با بهره‌گیری از روش بازنویسی

حکایت

- تقویت علاقه و نگرش مثبت به بهره‌گیری از اصول و

قواعد نگارشی

- تقویت توانایی ارزیابی و تحلیل

■ آموزش محتوا

جلسهٔ اول
۱- تدریس درس
۲- فعالیت نگارشی یک

تدریس درس

این درس، شیوه مقایسه و سنجش پدیده‌ها با یکدیگر را به عنوان یکی دیگر از راه‌های پرورش ذهن و آمادگی برای نوشتن مطرح می‌کند. شیوه سنجیدن پدیده‌ها و مقایسه آنها موجب می‌شود، دانش‌آموزان از تفکر یک بُعدی و خطی به سمت تفکر چند بعدی و همه جانبه حرکت کنند. از قضاوت یک سو به پرهیزند و در داوری‌هایشان به جوانب مختلف توجه کنند. این مسئله به تقویت تخیل آنان نیز کمک می‌کند. نمونه بهره گیری از مقایسه در نوشتن یک متن

مقایسه انسان و نخل

در لغت نامه دهخدا، در توضیح نخل (به نقل از نزه القلوب) آمده است: «... شجره مبارکه است. به آدمی نیک مانند است، به طول و راستی قد. درخت خرما از روزگاران بسیار دور مورد توجه و احترام بوده است. رشد و نمو این درخت در مناطق گرمسیر بسیار مناسب است؛ بنابراین در این مناطق انس و الفت انسان با نخل بیش از مناطق سردسیر است...».

نخل درخت مقدسی است. وقتی درخت نخلی قطع می‌شود، گویی انسانی به قتل رسیده و این به دلیل شباهت بسیار نزدیک و جالبی است که این درخت به انسان دارد. درخت نخل در ۱۶ سالگی ثمر می‌دهد و در پیری، دندان نخل که «تَوَخْتُک» نامیده می‌شود، می‌ریزد. اگر هنگام جابه‌جایی سر نخل، صدمه ببیند، خشک می‌شود، چون در سر نخل ماده‌ای وجود دارد که همانند مغز آدمی است.

خواجه نصیر طوسی نیز در کتاب اخلاق ناصری گفته است: «اگر آب از سر نخل بگذرد می‌میرد. سر هر درختی را که قطع کنند؛ بیشتر شاخه و برگ می‌زند، الا نخل را که اگر سر این درخت را قطع کنند، می‌میرند.» اگر چوب نخل را بسوزانید، هیچ زغال ندارد همچون آدمی. عمر درخت نخل تا صد و گاهی تا صد و بیست نیز می‌رسد و واحد شمارش درخت نخل مانند انسان نفر است.

برای تدریس این درس می‌توان از روش‌های زیر بهره گرفت؛ اما یکی از مناسب‌ترین روش‌ها استفاده از الگوی بارش فکری است.

- روش ارزیابی عملکرد
- روش ارتباط اجباری
- روش فهرست خصوصیات
- الگوی بارش مغزی

الگوی بارش فکری

۱- متن درس در کلاس خوانده می‌شود. سپس معلم دو موضوع زیر را روی تابلو کلاس ثبت می‌کند.

الف) برخاستن از خواب در صبح روستا

ب) برخاستن از خواب در صبح شهر

۲- معلم دانش‌آموزان را گروه‌بندی می‌کند و قواعد و اصول اجرای کار را برای دانش‌آموزان یادآوری می‌کند و از آنها می‌خواهد در گروه درباره دو موضوع مطرح شده نظرات خود را بیان کنند.

قواعد انجام طوفان ذهنی :

- آزادی ذهن و بیان

- پرهیز از تمسخر افراد و دیدگاه‌های آنان

- انتقاد ممنوع

- پرهیز از خود سانسوری

- ایجاد حداکثر تعداد نظرهای ممکن

- اختصار در بیان نظرات و پرهیز از هر گونه شرح و بسط

۳- در هر گروه ارائه ایده‌ها و نظرات به صورت گردشی صورت می‌گیرد و در هر نوبت فقط یک ایده باید بیان شود و در صورت عدم وجود ایده با گفتن واژه «بعدی» نوبت به دیگری واگذار می‌شود.

۴- ثبت کلیه دیدگاه‌ها توسط یکی از اعضای گروه

۵- دسته‌بندی و جمع‌بندی نتایج در گروه: پس از اینکه همه افراد گروه نظرات خود را بیان کردند، اعضای گروه به صورت مشارکتی با بهره‌گیری از مقایسه دو موضوع مطرح شده متنی را می‌نویسند.

۶- نوشته هر گروه در کلاس خوانده می‌شود و توسط گروه بعدی ارزیابی می‌شود.

۷- معلم مطالب را جمع‌بندی و نکات تکمیلی مورد نیاز را ارائه می‌دهد.

فعالیت نگارشی یک

هدف از این سؤال توانایی تشخیص بخش‌هایی از نوشته است که بر پایه شیوه مقایسه، نگاشته شده است از بین موارد ذکر شده، تنها بند (پ) براساس شیوه مقایسه نوشته شده است.

پ) هر دسته از مردم، مقررات ویژه‌ای برای آداب معاشرت دارند. دست دادن با دوستان هنگام ملاقات در بسیاری از بخش‌های جهان معمول است. چینیان به جای اینکه به یکدیگر دست بدهند، دو دست خود را بر هم می‌گذارند و تکان می‌دهند. در بسیاری از کشورها برداشتن کلاه، نشان ادب است؛ ولی بومیان غنا در افریقا به جای این کار، قبای خود را از یک شانه به پایین می‌اندازند. (آیین نگارش، سال اول دبیرستان، ۱۳۵۳)

جلسه دوم
۱- درست‌نویسی
۲- فعالیت نگارشی دو
۳- بخش اول فعالیت نگارشی سه

درست‌نویسی

واژه‌هایی که به «ه» بیان حرکت ختم می‌شوند، در صورتی که با «ان» جمع بسته شوند، یا «ی» مصدری بگیرند، «ه» را از دست می‌دهند و با «گان» جمع بسته می‌شوند و با «گی»

حالت مصدری یا نسبت پیدا می‌کند و پیوسته نوشته می‌شوند :

تشنگان	تشنه
شرکت کنندگان	شرکت کننده
شنوندگان	شنونده
نخبگان	نخبه
دیدگان	دیده
جامگان	جامه

این قاعده شامل «ه» ملفوظ نمی‌شود. واژه‌هایی که به «ه» ملفوظ ختم می‌شوند، به جزء

دوم خود می‌پیوندند :

روباهان	روباه
شاهان	شاه
مہان	مه
شانه‌ها	شانه
خانه‌ها	خانه
دهگان	ده

جمله‌های زیر را ویرایش کنید :

– شرکت کنندگان در مراسم امروز، از عملکرد دانش‌آموزان این مدرسه، خرسند

بودند.

شرکت کنندگان در مراسم/امروز، از عملکرد دانش‌آموزان این مدرسه، خرسند بودند.

– نخبه‌گان با دیده‌گانی باز و با آگاهی، همهٔ امور را پی می‌گیرند.

نخبگان با دیدگانی باز و با آگاهی، همهٔ امور را پی می‌گیرند.

فعالیت نگارشی دو

در این بخش هدف تولید نوشتاری است. دانش‌آموزان به دلخواه یکی از موضوعات را انتخاب می‌کنند و با استفاده از شیوه مقایسه نوشته خود را کامل می‌کنند.

فعالیت نگارشی سه

بخش اول: هدف از بخش سوم فعالیت‌های نگارشی، داوری، نقد و تحلیل نوشته‌هاست که در این جلسه به شکل کار گروهی انجام می‌شود.

جلسه سوم
۱- حکایت‌نگاری
۲- بخش دوم فعالیت نگارشی سه

حکایت‌نگاری

هدف از این سؤال، تقویت توانایی گسترش حکایات به زبان ساده امروزی است. نکات مهمی در بازنویسی حکایات به زبان ساده وجود دارد که در این بخش به چند نمونه از این موارد اشاره می‌شود.

در بازنویسی حکایت دانش‌آموزان باید:

- پیام‌های اصیل و اندیشه‌های ارزشمند را حفظ کنند.
- اصول کلی نگارش زبان و اصول مهم ساده‌نویسی را رعایت کنند.
- محتوا و پیام اثر را به درستی درک کرده باشند تا بتوانند جانی تازه به آثار کهن ببخشند.

- در نقل محتوا و پیام، امانت را رعایت کنند.

شایسته است بازنویسی متون را از میان آثار ارزشمند انتخاب کنیم. ادبیات کهن، منابع بسیار مهم و جذابی برای بازنویسی به شمار می‌روند. آثار زیر برای آشنایی بیشتر با نمونه‌هایی از بازنویسی معرفی می‌شود:

— داستان‌های دل‌انگیز در ادب فارسی، دکتر زهرا خانلری
 — فیل در خانه تاریک (بازنویسی یکی از داستان‌های مثنوی)، ناصر ایرانی
 — قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب، مهدی آذر یزدی
 بخش دوم : هدف از فعالیت نگارشی سوم، داوری، نقد و تحلیل نوشته‌هاست که در این جلسه به شکل فردی انجام می‌شود.

نکاتی دربارهٔ ارزشیابی

- ارزیابی یک اثر در دو حیطهٔ ساختار و محتوا شکل می‌گیرد.
- الف) ساختار : ساختار نوشته بر اساس معیارهای زیر ارزیابی می‌شود :
- معیارهای ارزیابی :
- رعایت طبقه‌بندی ذهن و نوشته (نوشتن بند مقدمه، نوشتن بندهای بدنه و بند نتیجه)
 - بیان شباهت‌ها و تفاوت‌ها
 - دقت در جزئیات
 - پاکیزه‌نویسی
 - رعایت علائم نگارشی
 - درست‌نویسی
 - نداشتن غلط املایی
- ب) محتوا : بخش محتوا با توجه به عناصر زبانی و پیام و مفهوم متن ارزیابی می‌شود.
- در بررسی عناصر زبانی به مواردی از قبیل : کاربرد واژگان، دامنهٔ واژگان، پیام و مفهوم متن ... توجه می‌شود.

نوشته‌ای بر ذهن خواننده، تأثیرگذار خواهد بود که
تواند خواننده را با خود همراه کند و او را با خود به دنیای
معانی و فریای تن ببرد. جانشین سازی، اگر
دست به کار گرفته شود؛ خواننده را در کشاکش
رویدادهای تن قرار می‌دهد و هم‌حسی، هم‌خونی و
هم‌ذات‌پنداری در پی آن، پدیدار می‌شود.

اهداف درس

- آشنایی با شیوه جانشین سازی
- تقویت توانایی بیان عواطف و احساسات
- تقویت علاقه و نگرش مثبت به قضاوت و ارزیابی
- تقویت مهارت باز آفرینی مثلها
- آشنایی با اصول و قواعد نگارشی
- تقویت توانایی ارزیابی و تحلیل

■ آموزش محتوا

جلسه اول
۱- تدریس درس
۲- فعالیت نگارشی یک

تدریس درس

درس ششم به تشریح روش جانشین سازی به عنوان روشی کاربردی و ساده، جهت نوشتن و تقویت تفکر می پردازد. حال این سؤال مطرح می شود که جانشین سازی چیست؟ برای یافتن ایده های بیشتر می توان از خود سؤال هایی از این نوع مطرح کرد:

«چه چیزی را می توانیم جانشین این کنیم؟» و یا

«به جای این، چه چیز دیگری را می توانیم جانشین کنیم؟»

جست و جو برای جایگزین ها یک روش سعی و خطاست که همه ما می توانیم در زندگی روزمره خود آن را به کار ببریم. تغییر این به جای «آن» به اشیا محدود نمی شود؛ بلکه با این نوع سؤالات می توان مکان ها، اشخاص، عواطف و حتی ایده ها را انتقال و جایگزین کرد. بسیاری از اندیشه های ارزشمند جدید از طریق جست و جو برای یافتن جانشینی برای چیز دیگری به دست آمده است. جانشینی تا آنجا پیش می رود که می توان یک چیز را با هیچ و سپس هیچ را جانشین چیز دیگری کرد. (خلافت و نوآوری، آقای فیشانی)

از آنجا که در روش بدیعه پردازی می توان از مراحل جانشین سازی (قیاس) به خوبی استفاده کرد، این روش مناسب ترین شیوه برای آموزش درس ششم است. برای آموزش محتوای این درس، روش های زیر، مناسب است:

○ روش بحث گروهی

○ روش جانشین سازی

○ تکنیک چی می شود اگر ...

○ روش بدیعه پردازی

الگوی بدیعه پردازی یا نو آفرینی

در گذشته درباره خلاقیت، این تصور وجود داشت که خلاقیت امری ذاتی است و نمی توان آن را آموزش داد و خلاقیت ویژه خلق آثار بزرگ هنری است. ولی بنابر نظر گوردون خلاقیت فعالیت پوشیده و اسرار آمیزی نیست و می توان فعالیت های روزانه را خلاقانه کرد. خلاقیت را می توان یاد گرفت و یاد داد.

هدف اصلی بدیعه‌پردازی کمک به افراد برای شکستن زمینه‌های ذهنی قبلی و پیدا کردن راهی مناسب برای اندیشیدن به طرز جدید به یک موضوع است.

مراحل اجرای الگو: مراحل نوشتن موضوع «کتاب» که در متن درس آمده است، با استفاده از روش بدیعه‌پردازی به شرح زیر عمل می‌کنیم:

۱- توصیف شرایط موجود: در این مرحله، موضوع مورد نظر از سوی دانش‌آموزان و معلم، تشریح و توصیف می‌شود. به جهت اطمینان از اینکه دانش‌آموزان موضوع را به خوبی درک کرده‌اند، آنها با جمله‌هایی ساده کتاب را توصیف می‌کنند.

— کتاب اسم دارد.

— کتاب پوششی دارد که به آن جلد می‌گویند.

— جلد کتاب چرمی، کاغذی یا مقوایی است.

— کتاب از صفحاتی درست شده است.

— کتاب، صاحب اثر یا نویسنده دارد.

— در کتاب‌ها قصه، داستان، حکایت، اطلاعات جالب و دانستنی‌های مختلف وجود

دارد.

— کتاب‌ها بر اساس اهمیتشان یک یا چند بار چاپ می‌شوند.

— کتاب‌ها سال انتشار دارند.

— کتاب‌ها قیمت دارند.

— کتاب‌ها در کتابخانه نگهداری می‌شوند.

— برخی از کتاب‌ها الکترونیکی‌اند.

۲- قیاس مستقیم: در این مرحله دانش‌آموزان موارد ناآشنا را آشنا می‌کنند و

مفهوم مورد نظر را به مفاهیم دیگر مانند می‌کنند. این نوع قیاس ممکن است به صورت همانند سازی با یک شخص، گیاه، حیوان یا موجود بی جان صورت گیرد. معلم قیاس‌ها را

روی تابلو می‌نویسد:

— کتاب‌ها مثل انسان‌ها اسم دارند.

— کتاب‌ها هم مانند مروارید داخل پوششی قرار دارند.

- کتاب‌ها مانند حیوانات پوشش متفاوتی دارند.
 - کتاب‌ها همچون شکوفه‌ها و گل‌ها از برگ‌هایی درست شده‌اند.
 - کتاب‌ها مانند خانه‌ها صاحب دارند.
 - کتاب‌ها مانند ساختمان‌ها از بخش‌های مختلفی درست شده‌اند.
 - کتاب‌ها هم مانند ماشین‌ها هر روز بیشتر و متنوع‌تر می‌شوند.
 - کتاب‌ها مثل انسان‌ها سال تولد دارند.
 - برخی از کتاب‌های خوب در تنهایی و ناشناسی می‌پوسند.
 - بعضی از کتاب‌ها همچون برخی از انسان‌ها در کتابخانه زندانی می‌شوند.
 - بسیاری از کتاب‌ها اندیشه‌های بزرگی در خود دارند.
 پس از آنکه فهرستی از قیاس‌های مستقیم آماده شد، انتخابی از بهترین قیاس مستقیم صورت می‌گیرد.

۳- قیاس شخصی : در مرحله قیاس شخصی، فراگیرندگان بین خود و مفهوم انتخاب‌شده، هم سویی و هم دلی ایجاد می‌کنند و احساسات و تمایلات و انگیزه‌های خود را بیان می‌دارند. برای بیان قیاس شخصی، احساس نزدیکی و یکی شدن با مفهوم، بسیار ارزشمند است.
معلم : اکنون خود را به جای کتاب بگذارید و از زبان کتاب احساسات خود را بیان کنید.

- از اینکه برای چندمین بار متولد می‌شوم، خوشحالم.
 - انسان‌ها به لباس من بیشتر از خودم اهمیت می‌دهند.
 - از دوستی با انسان‌ها لذت می‌برم.
 - از تنهایی و زندانی شدن در کتابخانه دلم می‌گیرد.
 - از اینکه انسان‌ها مرا کنار بگذارند و فقط به کتاب‌های الکترونیکی توجه کنند، حسادت می‌کنم.

۴- تعارض فشرده : در این مرحله معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد براساس توصیف‌های ارائه شده در قیاس شخصی، مفاهیم متضاد ارائه کنند و سپس از میان این قیاس‌ها بهترین را انتخاب کنند.

معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد دو عبارت را که با هم در تضادند، انتخاب کنند.
مانند: آرام پرهیا هو، بزرگ اندیش کوچک، تنهای پردوست، ناشناس شناخته شده،
خفته بیدار.

۵- توصیف خلاق: در این مرحله دانش‌آموزان از قیاس‌های برگزیده خود و دوستانشان استفاده می‌کنند و موضوع «کتاب» را دوباره توصیف می‌کنند. دانش‌آموزان می‌توانند موضوع انشا را به صورت خلاق (داستان، تصویر و...) بیان کنند.

در بخشی از درس ششم برای فرصت‌سازی فکر و اندیشه، راه جدیدی ارائه می‌شود. گاهی با آوردن «اگر» شیوه نگرستن به موضوع را تغییر می‌دهیم و مسیرهای گوناگونی را فراروی دانش‌آموزان قرار می‌دهیم. این روش به نگرش چند بعدی دانش‌آموزان کمک می‌کند. دانش‌آموزان می‌توانند فعالیت شماره دو این درس را با بهره‌گیری از این شیوه انجام دهند.

«تکنیک چی می‌شود اگر...»

موانع ذهنی فراوانی برای دستیابی دانش‌آموزان به خلاقیت وجود دارند. یکی از عمده‌ترین آنها این است که ذهن دانش‌آموز خیلی به واقعیت وابسته شده است و همین عامل مهمی است که باعث می‌شود دانش‌آموز از چارچوب فکری معمول بیرون نیاید و به فراسوی آن نیندیشد. این تکنیک یک ابزار خوب برای رها کردن ذهن است تا آنان لحظاتی از واقعیت‌ها جدا شوند.
به نمونه زیر توجه کنید:

«چی می‌شد که اگر اتومبیل‌ها متعلق به همه بودند»

چی می‌شد که اگر اتومبیل‌ها متعلق به همه بودند و هرکسی یک کلید داشت و هر ماشینی را هر جا که بود بر می‌داشت؟ نتایج این ایده چیست؟

بارکینگ‌ها که مسئله اصلی و دشواری است در همه جا شلوغ نبود. نمونه‌ای دیگر: اگر خود دولت مراقبت از این ماشین‌ها را به عهده می‌گرفت چه؟ در آن صورت می‌دیدیم که ماشین‌ها وضع مرتبی دارند و تمیز هستند و هیچ‌کسی در روابط بین فردی‌اش به خاطر داشتن ماشین خاص، مغرور نمی‌شد. البته در روزهای آفتابی ماشین‌ها خیلی راحت در

دسترس قرار می‌گرفتند، ولی از آن طرف، روزهای سرد و بارانی، ممکن بود که شما نتوانید به راحتی ماشین پیدا کنید و به این علت که ماشین‌ها همگانی بودند، دیگر وسیله نقلیه شخصی نداشتید. با ماشین‌هایی که خراب می‌شدند، دیگر کسی به فکر تعمیر آنها نمی‌افتاد و با انبوهی از ماشین‌های خراب و رها شده در خیابان مواجه می‌شدیم یا اینکه شما دیگر نمی‌توانستید لوازم خودتان را در ماشین بگذارید و در آن را قفل کنید و بروید و جالب‌تر این که شما اصلاً ماشینی را که با آن آمده‌اید، نمی‌شناسید که دوباره بخواهید با آن برگردید.

یا در مثال دیگر:

«چه می‌شد اگر صخره‌ها نرم بودند؟»

در آن صورت ما می‌توانستیم آن قطعات بزرگ را به خانه‌هایمان ببریم و از آنها به جای بالش استفاده کنیم.

ما می‌توانستیم آنها را مانند قرص بخوریم یا آنها را مانند حفاظ‌های آهنی کنار جاده‌ها امتداد بدهیم که هر گاه ماشینی به آن طرف جاده منحرف شد، به آنها برخورد کند و آسیبی نبیند و یا از ساختمان‌های بلند روی آنها ببریم. یا در میدان ورزشی از آنها به جای تشک استفاده می‌کردیم.

ولی از آن طرف اگر سنگ‌ها نرم بودند، آن وقت سنگ آسیاب‌ها دیگر کارایی نخواهند داشت، چرا که سفت نیستند و اصولاً هر چیزی که از این صخره‌ها ساخته می‌شد، نیز نرم می‌شد، مانند اجاق داخل یک خانه و... که دیگر خوب کار نمی‌کردند.

اکنون خودتان کوشش کنید و از موارد زیر یکی را انتخاب کنید و سپس نتایج منطقی و قابل قبول آن را بنویسید:

نتایج خوب و بد موارد زیر را در یک جمله بنویسید.

❖ چه می‌شود اگر همه بتوانند افکار دیگران را بخوانند؟

❖ چه می‌شود اگر قد همه مردم یکسان باشد؟

❖ چه می‌شد اگر بنزین از طریق رشد درختان به دست می‌آمد؟

به عنوان تمرین می توان سؤال زیر را مطرح کرد :

پنج سؤال خنده دار و جالب از انواع «چه می شود اگر...» طرح کنید. (دانش نامه رشد)

فعالیت های نگارشی یک

هدف از این سؤال توانایی تشخیص بخشی از نوشته است که بر پایه شیوه جانشین سازی، نگاشته شده است. از بین موارد ذکر شده، بند (پ) بر اساس این شیوه نگارش یافته است.

(پ) سنگی بودم بر سر راهی، هر کسی که به من می رسید، لگدی به من می زد و زور و قدرت خود را به من نشان می داد. گاهی هم مرا زیر پا می گذاشتند و عبور می کردند. تا اینکه روزی، یک چیز غول پیکر با سروصدایی هراس انگیز به طرفم آمد و مرا در میان انبوهی از سنگ و خاک و شن، بلند کرد و بر پشت چیزی سرازیر کرد. دردی سنگین تمام بدنم را فراگرفت. ساعتی در زیر خرواری از سنگ و شن گذشت. فقط این اندازه فهمیدم که مرا به جایی می برند. حس عجیبی داشتم. تمام خاطرات گذشته ام را مرور کردم. هیچ کدام مثل این، نبود.

جلسه دوم
۱- درست نویسی
۲- فعالیت نگارشی دو
۳- بخش اول فعالیت نگارشی سه

درست نویسی

هدف از این بخش آشنایی با کاربرد برخی از کلمات جمع است که به اشتباه دوباره جمع بسته می شوند.

نمونه‌های غیر معیار	کاربرد معیار
آثارها	آثار
اخبارها	اخبار
ارکانها	ارکان
جواهرات	جواهر
عملیات‌ها	عملیات

جمله‌های زیر را ویرایش کنید :

- تمام امورات تحصیلی را خودش پیگیری می‌کند.
- تمام امور تحصیلی را خودش پیگیری می‌کند.
- او در مراسمات رسمی، خوب سخنرانی می‌کند.
- او در مراسم رسمی، خوب سخنرانی می‌کند.

فعالیت نگارشی دو

در این بخش هدف تولید نوشتاری است. دانش‌آموزان به دلخواه یکی از موضوعات را انتخاب می‌کنند و با استفاده از شیوه جانشین سازی نوشته خود را کامل می‌کنند.

فعالیت نگارشی سه

بخش اول : هدف از فعالیت نگارشی سوم، داوری، نقد و تحلیل نوشته‌هاست که در این جلسه به شکل کار گروهی انجام می‌شود.

<div style="display: flex; justify-content: space-between; align-items: center;"> <div> <p>۱- مثل نویسی</p> <p>۲- بخش دوم فعالیت نگارشی سه</p> </div> <div style="background-color: #cccccc; padding: 5px;"> <p>جلسه سوم</p> </div> </div>
--

مثل نویسی

یکی از ابزارهایی که می تواند در جهت کسب مهارت های نوشتاری مؤثر باشد، مثل نویسی است. در مثل نویسی دانش آموزان می توانند در محتوا و مفهوم دخل و تصرف کنند و موضوع را به اثری مستقل و جدید تبدیل کنند. آنان می توانند از موضوع اصلی حکایت ها و مثل ها الهام بگیرند و موضوعی جدید با هویتی مستقل بیافرینند. در واقع اصلی ترین کار در بازآفرینی، تغییر دادن موضوع و محتوای اثر و در هم ریختن چارچوب آن و ایجاد چارچوبی تازه است.

بخش دوم : هدف از بخش سوم فعالیت های نگارشی، داوری، نقد و تحلیل نوشته هاست که در این جلسه به شکل فردی انجام می شود.

نکاتی درباره ارزشیابی

- ارزیابی یک اثر در دو حیطه ساختار و محتوا شکل می گیرد.
- الف) ساختار :** ساختار نوشته بر اساس معیارهای زیر ارزیابی می شود :
- معیارهای ارزیابی :**
- رعایت طبقه بندی ذهن و نوشته (نوشتن بند مقدمه، نوشتن بندهای بدنه و بند نتیجه)
 - برقراری ارتباط مناسب با موضوع
 - انتقال حس کسی یا چیزی که به جایش سخن، گفته می شود.
 - پاکیزه نویسی
 - رعایت علائم نگارشی
 - درست نویسی
 - نداشتن غلط املایی
 - خوش خط بودن
- ب) محتوا :** بخش محتوا با توجه به عناصر زبانی و پیام و مفهوم متن ارزیابی می شود. در بررسی عناصر زبانی به مواردی از قبیل : کاربرد واژگان، دامنه واژگان، پیام و مفهوم متن و ... توجه می شود.

همه پدیده ها، ابعاد و اضلاعی دارند.
همین‌ما این است که بتوانیم با نگرشی شوروار،
پدیده ها را ببینیم و جنبه ها و کم‌کوشه های متفاوت
آنها را بشناسیم و توصیف کنیم.

اهداف درس

- شناخت بیشتر با سازماندهی ذهنی برای نوشتن یک اثر
- شناخت بیشتر، مسیر حرکت، مراحل نوشتن و چارچوب

نوشته

- شناخت بیشتر بند مقدمه، بند نتیجه و بندهای بدنه
- تقویت توانایی طبقه بندی ذهن و نوشته
- تقویت علاقه و نگرش مثبت به کاربرد مهارت های نوشتن
- شناخت بیشتر ساختار یک نوشته
- شناخت بیشتر اصول و قواعد نگارشی
- تقویت توانایی ارزیابی و تحلیل

■ آموزش محتوا

جلسه اول
۱- تدریس درس
۲- فعالیت نگارشی یک

تدریس درس

در درس هفتم پیدا کردن شناخت بیشتر نسبت به یک پدیده و موضوع، از دیدگاه‌ها و دریچه‌های مختلف به عنوان یکی دیگر از راه‌های توانمند سازی ذهن و زبان مطرح می‌شود. برای پیدا کردن شناخت کافی نسبت به یک موضوع، نگاه دقیق کافی نیست، بلکه تخیل نیز لازم است و همچنین باید بتوانیم اطلاعاتی را که حواسمان به ما می‌دهد با دیدگاه دیگران هماهنگ کنیم.

«مارک تواین» در یکی از شاهکارهای ادبی‌اش خود را به جای پسر جوان و بی‌سوادی به نام هاگلبری فین گذاشت تا از دریچه دید او به جهان نگاه کند. در یکی از صحنه‌های داستان، هاگ ناگهان پدرش را که از او می‌ترسد و یک سالی است که او را ندیده است، از نزدیک می‌بیند. هاگ پدرش را این گونه وصف می‌کند:

«... حداکثر پنجاه سال داشت و در همین حدود هم به نظر می‌رسید.

موهایش بلند و ژولیده و چرب بود و روی صورتش ریخته بود و می‌توانستی چشم‌های براقش را از پشت موهایش ببینی؛ مثل این که پشت تاک است. کاملاً سیاه بود، جوگندمی نبود. صورتش رنگ نداشت. آن قسمتی از صورتش که دیده می‌شد، سفید بود به سفیدی شکم ماهی. کلاهش روی زمین بود. برآمدگی کهنه و سیاهی بود که رویش فرو رفته بود؛ مثل درپوش...»

(ماجرای هاگلبری فین)

انجام تمرین‌های زیر کمک می‌کند تفاوت دیدگاه‌ها در نوشتن را بهتر درک کنیم:

✱ فرض کنید کودک هفت ساله‌ای هستید با قد حدود یک متر. به اتاقی که اکنون در آن هستید، نگاه کنید. هر چه می‌بینید بنویسید.

✱ فرض کنید معماری هستید با چهل سال سن و از شما می‌خواهند که مدل همان اتاق را تغییر دهید. به اطراف نگاه کنید و باز هم بنویسید که چه چیزهایی را دیده‌اید.

با مقایسه دو نمونه بالا می‌توانید به تفاوت نگاه به خوبی پی ببرید. (پرورش تفکر خلاق و

انتقادی، رابرت بوسترام)

برای تدریس درس «دگرگونه ببینیم و گونه‌گون بنویسیم» می‌توان از روش‌های بسیاری

بهره برد. یکی از این روش‌ها روش پرسش و پاسخ است.

○ روش ارزیابی عملکرد

○ الگوی بارش مغزی

○ شیوه فهرست خصوصیات

○ اسکمپر

○ روش پرسش و پاسخ

مراحل اجرای روش پرسش و پاسخ :

♦ **مرحله اول — بیان و شرح هدف :** در این مرحله، معلم، هدف درس را برای درک بیشتر و بهتر دانش‌آموزان شرح می‌دهد. شرح و بیان هدف باید با استفاده از واژه‌های ساده باشد و گفته‌ها باید به قدری روشن‌تر باشد که تفسیر ذهنی دانش‌آموزان سبب انحراف فکری آنان نشود.

هدف درس دگرگونه ببینیم و گونه‌گون بنویسیم، توانمند سازی ذهن و زبان از طریق شناخت بیشتر یک موضوع و درک جنبه‌های مختلف آن است.

♦ **مرحله دوم — پرسش و پاسخ :** در این مرحله معلم تلاش می‌کند با پرسش‌های پیگیر، دانش‌آموزان را وادار کند تا پاسخ‌های مناسبی را ارائه دهند. همه پرسش‌ها نباید از جانب معلم باشد بلکه معلم باید دانش‌آموزان را هم به سؤال کردن ترغیب کند. معلم نباید به سادگی به پرسش‌های دانش‌آموزان پاسخ دهد و خود نیز پرسش‌های ساده و پیش پا افتاده مطرح نکند و پاسخ‌های ناقص به دانش‌آموزان ندهد.

معلم روی تابلوی کلاس واژه «گل» را می‌نویسد و از آنان می‌خواهد از زوایای مختلفی به گل نگاه کنند. معلم با کمک دانش‌آموزان پرسش‌هایی را مطرح می‌کند. به عنوان نمونه :

♦ گل چه فایده‌هایی دارد؟

♦ شغل چه کسانی با گل در ارتباط است؟

♦ در چه مناسبت‌هایی از گل استفاده می‌شود؟

♦ آیا رنگ گل در هدیه دادن مهم است؟

♦ گل چه فایده‌های درمانی دارد؟

با طرح این پرسش‌ها که توسط معلم و دانش‌آموزان مطرح می‌شود، هر یک از دانش‌آموزان می‌توانند با بهره‌گیری از این سؤال‌ها و نگاهی مختلف به موضوع گل، نوشته خود را آغاز کنند.

♦ **مرحله سوم — نتیجه گیری :** معلم در این مرحله به جمع بندی و مستحکم سازی آموخته های دانش آموزان می پردازد. این جمع بندی به سازماندهی پایانی موسوم است، یعنی فعالیت ذهنی گوناگون ایجاد شده باید به نتیجه ای ختم شود. در این مرحله هم معلم باید از پرسش و پاسخ کمک بگیرد. او با طرح پرسش هایی از دانش آموزان می خواهد فرایندی شده در جریان تدریس را شرح دهند (درک جنبه های مختلف یک موضوع یا پدیده با طرح سؤال های مختلف درباره آن).

فعالیت نگارشی یک

هدف از این سؤال توانایی تشخیص نگاه متفاوت پدر و پسر به زندگی است. از آن جهت که هر کدام در جایگاه خاصی قرار دارند، نگاهشان به زندگی متفاوت است.

■ جلسهٔ دوم

- ۱- درست‌نویسی
- ۲- فعالیت نگارشی دو
- ۳- بخش اول فعالیت نگارشی سه

درست نویسی

هرگاه یکی از حرف‌های «ب، م، ن» بر سر فعل‌های همزه‌دار درآید، همزه در نوشتن به «ی» تبدیل می‌شود :

ب + انداخت = بانداخت = بینداخت
ن + اندوز = ناندوز = نیندوز
م + انداز = مانداز = مینداز
ب + افراشت = بافراشت = بیفراشت
میفکند، میفکن، نیفتاد، نینداخت، نیندوز و ...

● نکته : هرگاه فعل با «ا» یا «ای» آغاز شود، این حروف پیوسته نوشته می‌شوند :

ایستاد = پایستاد

جمله‌های زیر را ویرایش کنید :

— با تلاش فراوان می‌توانستند، علوم بسیاری باندوزند.

— با تلاش فراوان می‌توانستند، علوم بسیاری پیندوزند.

— هرگز، فرصت امروزت را به فردا، مافکن.

— هرگز، فرصت امروزت را به فردا، میفکن.

فعالیت‌های نگارشی دو

در این بخش هدف تولید نوشتاری است.

برای ایجاد تنوع و خلاقیت بیشتر در انجام این فعالیت می‌توان از شیوه «فهرست خصوصیات» استفاده کرد.

شیوه فهرست خصوصیات :

به نمونه زیر توجه کنید :

موضوعی را که می‌خواهیم در آن از ایده‌های خلاقانه استفاده کنیم، در نظر می‌گیریم. مثلاً فرض کنید، می‌خواهیم در نوع ساخت و کارکرد کفش تغییراتی ایجاد کنیم که جدید و خلاقانه باشند.

اکنون، پدیده دلخواه دیگری را در نظر می‌گیریم. شاید بهتر باشد از طبیعت کمک بگیریم. با دقت در طبیعت می‌توان به نمونه‌های خلاق زیادی دسترسی پیدا کرد (یکی دیگر از مزایای توجه به طبیعت، این است که سعی خواهیم کرد از طرح‌هایی که به آن آسیب می‌زنند، صرف نظر کنیم و در عوض سعی کنیم طرح‌هایمان منطبق با روح طبیعت باشند). به عنوان مثال رودخانه را در نظر می‌گیریم.

در این مرحله تمام خصوصیات، صفات و ویژگی‌های کلمه انتخاب شده (رودخانه) را در فهرستی می‌نویسیم. هرچه تعداد کلمات بیشتر باشد، بهتر است.

● آب

● یخ

- سنگ
- پیچ و خم
- قایق
- چشمه
- ماهی
- عمق
- عرض و طول
- خانه
- آلودگی

دوباره به فهرست تهیه شده، مراجعه می کنیم. سعی می کنیم هریک از این کلمات را به موضوع اصلی «کفش» ربط دهیم. در ادامه، چند مثال آورده ایم.

● آب: تولید کفشی که ضد آب باشد. یا کفشی که مخصوص راه رفتن در رودخانه باشد.

● یخ: کفشی که در تابستان، پا را خنک کند، ولی در زمستان گرما تولید کند.

● سنگ: کفشی که مثل سنگ سخت و محکم باشد (مخصوص کارگران ساختمان‌ها و کارخانجات).

● پیچ و خم: کفشی که برای بستن بند آن نیازی به خم شدن نباشد. یا کفشی که قابلیت خم شدن داشته باشد (مخصوص مکان‌ها و مهمانی‌هایی که جا برای کفش‌های زیاد وجود ندارد).

● قایق: کفشی که بتوان به آن پارو وصل کرد و در قایق به جای پاروی دستی، از آن استفاده کرد. یا کفشی که به نوک آن قلاب ماهیگیری وصل شود. در این صورت در قایق نیازی به قلاب ماهیگیری نداریم.

● چشمه: کفشی که چراغ قوه داشته باشد و در تاریکی جلوی پا را روشن کند (در این صورت می‌توانیم جلوی چشم خود را ببینیم).

● عرض و طول: کفشی که اندازه آن قابل تغییر باشد. به خصوص برای کودکان که

سریع رشد می‌کنند.

● **آلودگی:** کفشی که مخصوص تمیز کردن زمین باشد. مثلاً با راه رفتن روی فرش یا در حیاط، ذرات به آن بچسبند. در این صورت نیازی به جارو کردن و حرکت دادن دست‌ها یا خم شدن نیست.

فن «فهرست خصوصیات» را «رایت کرافورد» مطرح کرده است. در این فن به جای اینکه موضوع به شکل کلی بررسی شود، آن را به اجزای کوچک و کوچک‌تر تقسیم می‌کنند و هر قسمت به طور مستقل بررسی می‌شود. در این روش، فهرستی از صفات و ویژگی‌های مختلف موضوع تهیه می‌گردد. سپس بر هر خصوصیت تمرکز کرده، راه‌هایی را که بتوان آن خصوصیت را اصلاح کرد یا تغییر داد یا آن را بهبود بخشید، جست‌وجو می‌شود. در فرایند این تمرکزها و تأمل‌ها اندیشه‌های جدیدی به ذهن خطور می‌کند.

(خلاقیت و نوآوری، آقای فیشانی)

همچنین برای انجام فعالیت نگارشی شماره دو این درس می‌توان از شیوه اسکمپر استفاده کرد:

شیوه اسکمپر (سوالات تفکر برانگیز): یکی از شیوه‌های اساسی و مهم در خلاقیت و ایده‌سازی جست‌وجوی کاربردهای دیگر است. تفکر و سعی برای یافتن کاربردهای تازه درباره موضوع، تصور فرد را برای انعطاف و شکستن قالب‌های ذهنی و دیدن موضوع از زوایای مختلف تحریک می‌کند.

کاربرد اصلی این شیوه بر پایه ایده‌یابی فردی طراحی شده است که می‌تواند به نحو بسیار اثر بخشی برای گروه‌ها نیز مفید باشد. هدف اصلی این شیوه قدرت تصور است تا آن را در جهات و ابعاد مختلف و ضروری به حرکت درآورد. این تحریک به وسیله تعدادی سؤال ایده برانگیز صورت می‌گیرد که شخص درباره مسئله مورد نظرش برای خودش مطرح می‌کند و در نهایت با افزایش ایده‌ها، کیفیت ایده‌ها تضمین و ارتقا می‌یابد.

این روش از هفت بخش تشکیل یافته است. در تدریس می‌توان تنها از یک یا چند مرحله از این شیوه استفاده کرد. به عنوان نمونه در این درس می‌توانیم از بخش «کاربردهای دیگر» استفاده کنیم.

این بخش‌ها به ترتیب زیر است :

○ جایگزینی

○ ترکیب

○ سازگار کردن

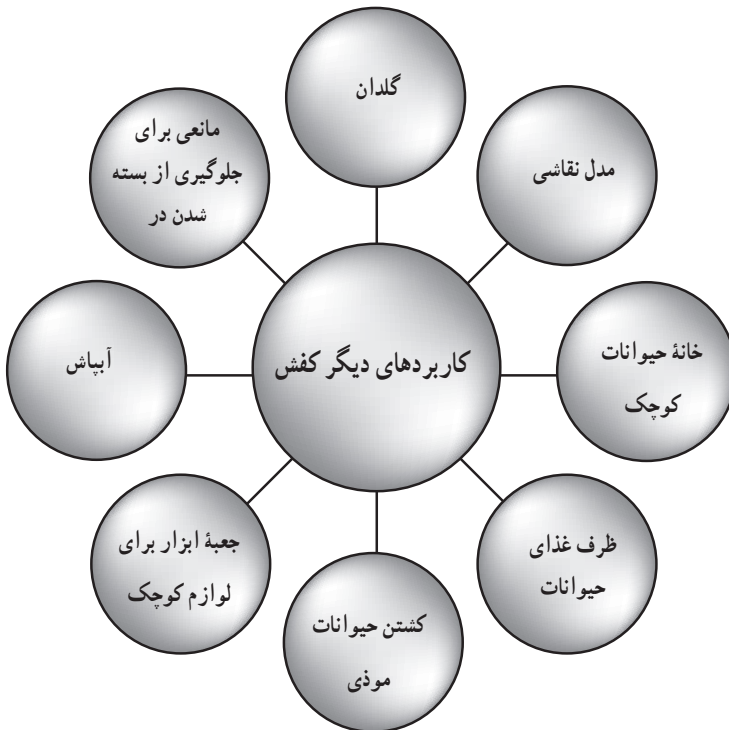
○ بزرگ سازی

○ کاربردهای مختلف (کاربردهای دیگر)

○ حذف یا کوچک کردن

○ معکوس کردن

برای نوشتن دربارهٔ یک موضوع باید از دیدگاه‌ها و دریچه‌های مختلف به آن نگاه کنیم و جنبه‌ها و کارکردهای گوناگون یک پدیده را در نظر بگیریم. برای نوشتن دربارهٔ کفش به جنبه‌های مختلف آن توجه می‌کنیم. یکی از این موارد کاربردهای دیگر است. برای نوشتن کاربردهای دیگر می‌توانیم از روش اسکمپر استفاده کنیم.

کاربردهای دیگر کفش :

- گلدان
- مدل نقاشی
- ظرف غذای حیوانات
- خانه حیوانات کوچک
- جعبه ابزار برای لوازم کوچک
- مانعی برای جلوگیری از بسته شدن در
- کشتن حیوانات موزی
- آبیاش (کفش هایی که نوک آنها سوراخ شده است)
- بازی !!!

کاربردهای دیگر گل :

- هدیه
- تزئین خانه
- جلوگیری از فرسایش خاک
- تولید عسل
- بافت سبدهای مخصوص
- عرقیات مانند : گلاب، بهارنارنج، ...
- تولید رنگ
- مربا
- تهیه ادویه
- گل خشک برای تزئین
- ...

و نمونه ای دیگر :

کاربردهای دیگر لوح فشرده :

- کشیدن دایره
- استفاده به جای آینه

- چرخ اسباب بازی
- آویزان کردن در اتومبیل
- مشاهده طیف رنگ ها
- زیر دستی و پیش دستی
- بشقاب پرنده
- شکستن آن و بررسی نحوه شکست مواد و...

سؤال‌های کمکی

- در چه موارد دیگری می‌توان آن را استفاده کرد؟
- آیا کسان دیگری غیر از کسانی که این اندیشه، منظور آنها بوده، می‌توانند از آن استفاده کنند؟

- چگونه یک کودک یا یک شخص بزرگ‌تر، می‌تواند از این استفاده کند؟
- آیا راه‌های جدیدی برای به کار بستن آن به صورت فعلی وجود دارد؟
- آیا اگر آن را بهبود دهیم، کاربردهای احتمالی دیگری برای آن وجود خواهد داشت؟

- اگر من چیزی درباره آن نمی‌دانستم، آیا می‌توانستم هدف این ایده را دریابم؟
(خلاقیت و نوآوری، آقایی فیشانی)

فعالیت نگارشی سه

بخش اول: هدف از بخش سوم فعالیت‌های نگارشی، داوری، نقد و تحلیل نوشته‌هاست.

<div style="text-align: center;"> </div> <div style="text-align: right;"> جلسه سوم </div>
<div style="text-align: right;"> ۱- تصویرنویسی </div>
<div style="text-align: right;"> ۲- بخش دوم فعالیت نگارشی سه </div>

تصویرنویسی : روش تصویرنویسی و الهام گرفتن از تصویر، قدمتی طولانی دارد. بسیاری از نویسندگان تأثیر برگرفته از نقاشی‌ها را به شکل شعر، داستان کوتاه و رمان درآورده‌اند. با همین روش، یکی از شاعران معاصر از نقاشی «موج بزرگ» الهام گرفت و شعر زیر را سرود :

نقاشی «موج بزرگ»

«... و مردان آبی تکیه می‌دهند / به دریا / مثل برف و موج / مثل کوه به آسمان / در دریای نقاشی / همه ماهیگیران در امانند...» (نوشتن خلاق، گابریله ال. ریکو).

چگونگی و دامنه خوانش تصویر به گستره ذهن و میزان توانایی‌های خلاقیت زبانی و فکری افراد بستگی دارد. کسی ممکن است در بازخوانی برونه تصویر بماند و از لایه‌ها و ژرفای آن، چیزی در نیابد؛ ولی دیگری از برونه و پوسته آشکار تصویر در می‌گذرد و لایه‌های ناپیدا و اعماق تصویر را هم می‌بیند؛ می‌کاود و آن را گزارش می‌کند. بنابراین، دایره دید اشخاص از تصویر به اندازه وسعت و عمق نگاه آنها خواهد بود.

بخش دوم : هدف از فعالیت نگارشی سوم، داوری، نقد و تحلیل نوشته‌هاست که در این جلسه به شکل فردی انجام می‌شود.

نکاتی دربارهٔ ارزشیابی

ارزیابی یک اثر در دو حیطهٔ ساختار و محتوا شکل می‌گیرد.

الف) ساختار : ساختار نوشته بر اساس معیارهای زیر ارزیابی می‌شود :

معیارهای ارزیابی :

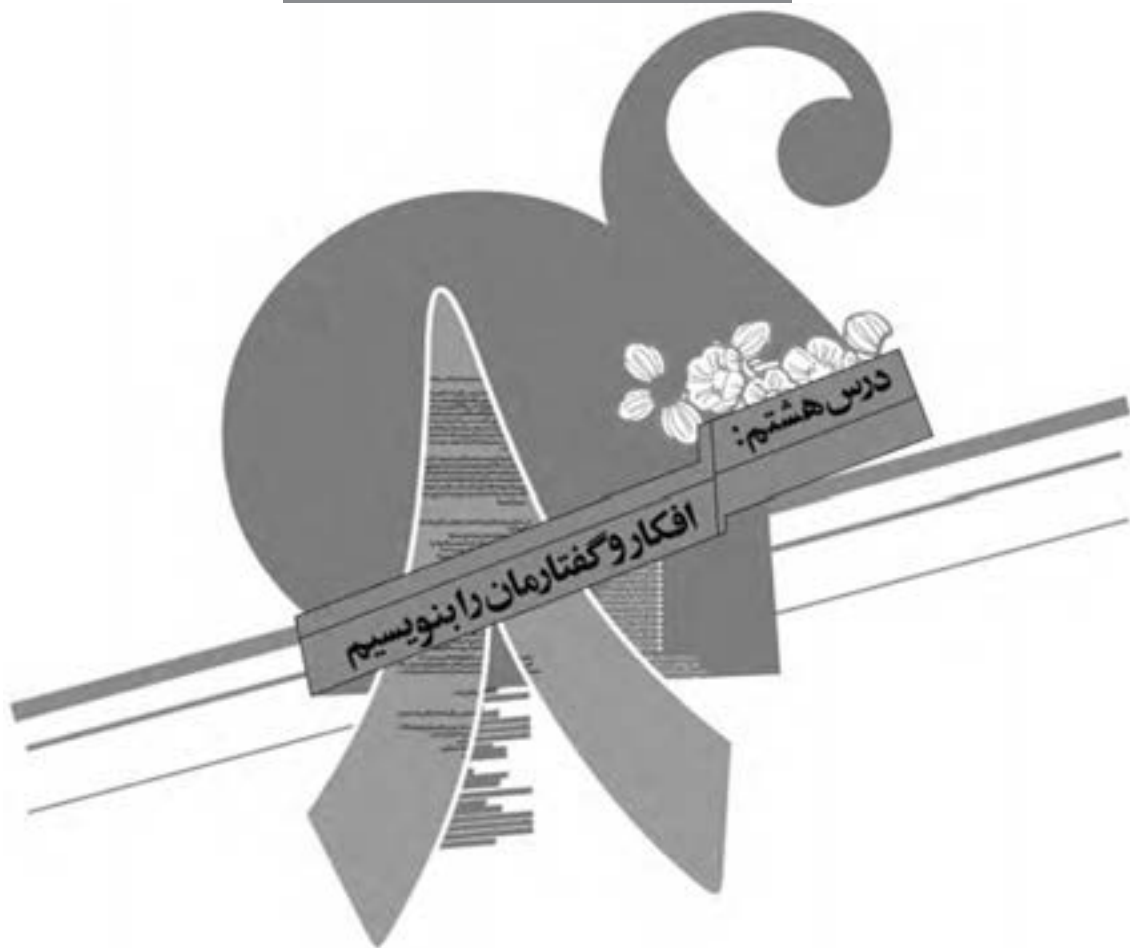
- رعایت طبقه بندی ذهن و نوشته (نوشتن بند مقدمه، نوشتن بندهای بدنه و بند نتیجه)
- نگاه تازه و دگر گونه به موضوع
- پروراندن موضوع
- پاکیزه نویسی
- رعایت علائم نگارشی
- درست نویسی
- نداشتن غلط املائی
- خوش خط بودن

ب) محتوا : بخش محتوا با توجه به عناصر زبانی و پیام و مفهوم متن ارزیابی می‌شود.

در بررسی عناصر زبانی به مواردی از قبیل : کاربرد واژگان، دامنهٔ واژگان، پیام و

مفهوم متن و ... توجه می‌شود.

نوشتن، پیش درآمدی مثل دیدن، خواندن،

اندیشیدن و... دارد؛

یعنی هنگامی که می‌خواهیم بنویسیم باید پله‌های اولیه

را درست بچاییم.

نوشته در حقیقت، محصول گام پیشین است.

اهداف درس

- آشنایی با کاربردهای زبان معیار
- آشنایی با کاربردهای زبان گفتاری
- تقویت توانایی برگرداندن زبان گفتار به زبان معیار
- تقویت علاقه و نگرش مثبت به بازنویسی
- آشنایی با اصول و قواعد نگارشی
- تقویت توانایی ارزیابی و تحلیل
- تقویت علاقه و نگرش مثبت به خوانش صحیح نیاش

■ آموزش محتوا

جلسه اول
۱- تدریس درس
۲- فعالیت نگارشی یک

تدریس درس

برای آموزش محتوای این درس، روش‌های زیر، مناسب است :

○ روش بحث گروهی

○ الگوی بارش مغزی

○ پرسش و پاسخ

○ خوشه سازی

روش کارایی گروه

تشکیل گروه : ابتدا معلم دانش‌آموزان را به گروه‌های ناهمگن تقسیم می‌کند.

۱- آمادگی فردی فراگیران : معلم، متنی را که در کتاب به عنوان نمونه مطرح شده، روی تخته هوشمند به نمایش در می‌آورد یا نسخه‌ای از آن را روی یک برگه می‌نویسد و در اختیار هر یک از دانش‌آموزان می‌گذارد (برای اینکه در این مرحله دانش‌آموزان به کتاب مراجعه نکنند).

معلم در ابتدای کلاس توضیحاتی درباره بخش آغازین درس (دو بند اول) می‌دهد. سپس متن را در اختیار دانش‌آموزان می‌گذارد و از آنان می‌خواهد هر یک به صورت مستقل متن را بخوانند.

سپس برگه سؤالات را در اختیار آنان می‌گذارد. سؤالات به گونه‌ای طرح شده که میزان تشخیص واژگان گفتاری و انتخاب واژه معیار جایگزین، به وسیله آن سنجیده می‌شود و سپس زمان پاسخگویی مشخص می‌شود.

پس از اتمام مدت پاسخگویی انفرادی معلم از فراگیران می‌خواهد که پاسخ نامه‌های انفرادی را موقتاً کنار بگذارند.

۲- کار گروهی : در این مرحله نیز معلم همان سؤالات را به هر یک از تیم‌ها تحویل می‌دهد (در این مرحله مراجعه به متن کتاب مجاز نیست). دانش‌آموزان می‌توانند با یکدیگر تبادل نظر کنند و پس از توافق اعضا و قانع کردن یکدیگر به سؤالات پاسخ دهند و برای این مرحله نیز زمان پاسخگویی در نظر گرفته می‌شود.

۳- نمره گذاری پاسخ‌های فردی و گروهی : وقتی زمان بحث و گفت‌وگو در

- این سخن توسط استاد گفته شد.
- در جمله بالا با وجود نهاد (استاد) فعل (گفته شد) مجهول به کار رفته است.
- شکل صحیح جمله چنین است :
- «استاد این سخن را گفت.» یا «این سخن گفته شد.»
- جمله‌های زیر را ویرایش کنید :
- کتاب‌های ارزشمند گلستان و بوستان، توسط سعدی نوشته شد.
 - سعدی کتاب‌های ارزشمند گلستان و بوستان را نوشته است.
 - این تمرین، توسط دانش‌آموزان علاقه‌مند به نگارش پاسخ داده می‌شود.
 - دانش‌آموزان علاقه‌مند به نگارش، به این تمرین، پاسخ می‌دهند.

فعالیت نگارشی دو

در این بخش هدف تولید نوشتاری است و تغییر زبان نوشته از حالت گفتاری به زبان

فارسی معیار.

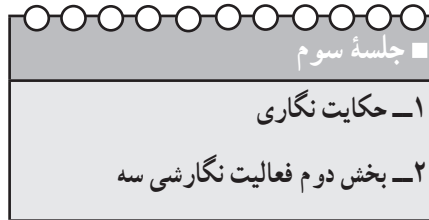
هرگاه به زبان فارسی می‌اندیشم، فردوسی را به یاد می‌آورم و با خود می‌گویم : این مرد چقدر بزرگ بود و چه خدمت عظیمی به کشور ایران کرد. در طول تاریخ برای همهٔ مردم این سرزمین مانند مادر مهربان بود و زبان فارسی را زیر چتر خود درآورد.

زبان فارسی، درگوشه و کنار ایران و جهان همراهان و هم‌نشینان فراوانی دارد و همیشه با همهٔ گویش‌ها و لهجه‌های ایرانی داد و ستد و رفتاری دوستانه دارد. فارسی و دیگر زبان‌های ایرانی کلمه‌هایی را به هم قرض می‌دهند و از توانایی‌های یکدیگر بهره می‌گیرند و این امر موجب می‌شود هر دو طرف، همیشه قوی و پابرجا باشند.

غیر از فردوسی، بزرگان دیگر هم به زبان و فرهنگ کشور ایران یاری رسانده‌اند. ابوعلی سینا، فارابی، سعدی، مولوی، حافظ، جامی، ملاصدرا، و در زمان ماشهریار، مطهری، حسابی و... همهٔ این استادان، فرزندان این میهن عزیز هستند که در دامن فرهنگ ایران اسلامی و زبان فارسی، پرورش یافته‌اند.

فعالیت نگارشی سه

بخش اول : هدف از بخش سوم فعالیت‌های نگارشی، داوری، نقد و تحلیل نوشته‌هاست که در این جلسه به شکل کار گروهی انجام می‌شود.

حکایت نگاری : نکات مهم در بازنویسی حکایت به زبان ساده :

بازنویسی یکی از راه‌های مناسب برای دست ورزی و رسیدن به مهارت در نوشتن است. حکایت نگاری نتایجی دارد که در این بخش به چند نمونه از آنها اشاره می‌شود :

– ساده کردن متون کهن

– تمرین مناسب و مؤثر برای تقویت جرئت در نوشتن

– آشنایی با عناصر روایت (شخص، زاویه دید، زمان، مکان، محتوا و...)

– حفظ درون‌مایه و محتوای متون کهن و آشنایی با آنها

– برقراری پیوند بین فرهنگ و زبان دیرین خود و فرهنگ و زبان امروزی

– پروراندن مطلب به کمک توصیف صحنه‌ها و حالات و چهره‌ها

– تجسم بخشیدن به رویدادها

– انتقال مفاهیم والا و ارزشمند به نسل امروز

بخش دوم : هدف از فعالیت نگارشی سوم، داوری، نقد و تحلیل نوشته‌هاست که در این جلسه به شکل فردی انجام می‌شود.

نکاتی درباره ارزشیابی

ارزیابی یک اثر در دو حیطه ساختار و محتوا شکل می‌گیرد.

الف) ساختار : ساختار نوشته براساس معیارهای زیر ارزیابی می شود :

معیارهای ارزیابی :

- رعایت طبقه بندی ذهن و نوشته (نوشتن بند مقدمه، نوشتن بندهای بدنه و بند نتیجه)
- انسجام فکر در نوشته
- انتخاب و به کارگیری واژه های متناسب با زبان و نوشته معیار
- پاکیزه نویسی
- رعایت علائم نگارشی
- درست نویسی
- نداشتن غلط املائی
- خوش خط بودن

ب) محتوا : بخش محتوا با توجه به عناصر زبانی و پیام و مفهوم متن ارزیابی می شود.

در بررسی عناصر زبانی به مواردی از قبیل : کاربرد واژگان، دامنه واژگان، پیام و مفهوم

متن و ... توجه می شود.

کتاب شناسی

- آموزش مهارت‌های نوشتاری (نگارش و انشا)، کتاب درسی پایه‌های هفتم و هشتم، شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران، تهران، چاپ اول، ۱۳۹۳.
- آواشناسی زبان فارسی، ثمره، یدالله، تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۴.
- استفاده از الگوی بدیعه پردازی در درس انشا، الهامی، محسن، تهران: سهیل پویش، ۱۳۸۱.
- ازجمله تا پاراگراف، نجفی بازکی، معصومه، رحیمی نژاد، ویدا، تهران: نشر رهنما، ۱۳۹۰.
- ایده‌خلاق، دوبونو، ادوارد، ترجمه بنفشه آشنا قاسمی، تهران: نشر ایران بال، ۱۳۸۹.
- برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران، وزارت آموزش و پرورش، اسفند ۱۳۹۱.
- پرورش استعداد همگانی ابداع و خلاقیت، الکس اس. اسبورن، مترجم حسن قاسم‌زاده، انتشارات نیلوفر، چاپ سوم، ۱۳۷۵.
- پرورش خلاقیت، ماهنامه رشد معلم، شماره ۶، جعفریان یسار، حمید، تهران: وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۷۹.
- تاریخ هنر، گامبریچ، ارنست هانس، مترجم علی رامین، نشر نی، ۱۳۷۹.
- تمثیل و مثل، وکیلان، احمد، جلد دوم، تهران: انتشارات سروش، ۱۳۶۹.
- چشم ذهن، سیگل، دانیل جی، ترجمه فروغ دانایی، تهران: نشر ذهن آویز، چاپ دوم، ۱۳۹۰.
- خلاقیت رویکردی سیستمی، صادقی مال میری، منصور، تهران: انتشارات امام حسین، ۱۳۸۶.
- خلاقیت و نوآوری با نگرش سیستمی، آقایی فیشانی، تیمور، کتاب طلایی جامع، تهران: چاپ دوم، ۱۳۸۹.
- داستان‌های امثال، امینی، امیر قلی، اصفهان، ۱۳۲۴.

— دستور زبان فارسی (۲)، انوری، حسن؛ احمدی گیوی، حسن، تهران: فاطمی، چاپ سیزدهم، ۱۳۷۵.

— راهنمای روش‌های نوین تدریس، آفازاده، محرم، تهران: نشر آیز، ۱۳۹۱.

— راهنمای درس املا و شیوه تصحیح آن، داودی، حسین، تهران: انتشارات مدرسه، سال ۱۳۷۶.

— راهنمای تدریس، مرتضوی زاده، حشمت اله، تهران: نشر عابد، چاپ پنجم، ۱۳۹۲.

— روش‌ها و فنون تدریس، احمدزاده و دیگران، انتشارات پیام نور.

— روش‌ها و فنون تدریس، خورشیدی، عباس، تهران: نشر سیطرون، ۱۳۸۱.

— روش‌های نوین یاددهی — یادگیری و کاربرد آنها در آموزش، اکبری شلدرد،

فریدون، قاسم پور مقدم، حسین و عزیزاده، فاطمه صغری، تهران: فرتاب، ۱۳۸۸.

— رهیافتی منسجم به پرورش تفکر خلاق و انتقادی، بوسترام، رابرت، مترجمان

مجید خیام آور، محمد آرمند، تهران: انتشارات مدرسه، ۱۳۹۰.

— غلط نویسیم، نجفی، ابوالحسن، تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۷۰.

— فنون بلاغت و صنایع ادبی، همایی، جلال الدین، تهران: طوس، ۱۳۶۱.

— قدرت خلاقیت در حل مسائل طوفان فکر و سایر تکنیک‌ها، کیانی، منوچهر،

تهران: نشر مرنديز، چاپ اول، ۱۳۸۸.

— قصه‌های تازه از کتاب‌های کهن، آذریزدی، مهدی، ۱۳۴۶، انتشارات اشرفی.

— کتاب نگارش، جلد اول و دوم، حسینی نژاد، سید حسین، تهران: نشر لوح زرین،

۱۳۸۹.

— مدیریت عمومی، الوانی، مهدی، نشر نی، چاپ هفتم، ۱۳۷۳.

— مسائل زبان شناسی نوین، باطنی، محمد رضا، تهران: نشر آگاه.

— مهارت‌های آموزشی و پرورشی، شعبانی، حسن، انتشارات سمت، تهران:

۱۳۸۶.

— نوشتن خلاق، ریکو، گابریله، ال، نوشتن خلاق، مترجم گروه ترجمه کارگاه نوشتن

خلاق برلن، نشر آمه، چاپ دوم، تهران: ۱۳۹۱.

